

учасників, які продукують інвестиції і інклюзивні інновації, що має створити мультиплікаційний ефект інклюзивного економічного зростання.

Література:

1. Майовець Є.Й., Майовець Я.М. Інклюзивна інституційна модель інноваційного розвитку аграрної економіки. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 4. С. 114-120.

2. Inclusive Growth: Measurement and Determinants. Washington DC: IMF, 2013. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=40613.0>.

3. Зінчук Т.О. Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад: проекти, реалії та європейські перспективи для України: монографія. Київ: ЦУЛ, 2019. 55 с.

Стоянова-Коваль С.С.,

*д.е.н., проф., Одеський державний аграрний університет,
м.Одеса, Україна*

Варгатюк М.О.,

*к.е.н., Одеський державний аграрний університет
м.Одеса, Україна*

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ БІЗНЕСФОРМУВАНЬ НА ЗАСАДАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Державне управління екологічною безпекою аграрного виробництва необхідно проводити з урахуванням екологічного потенціалу щодо найбільш збалансованого розподілу і використання природних ресурсів аграрної сфери, оптимізації структури виробництва і реалізації еколого-соціо-економічних функцій аграрного виробництва. У свою чергу, стратегічною основою має бути екологічна ефективність аграрного виробництва як показник, що одночасно враховує еколого-соціо-економічні параметри сучасного аграрного виробництва. Тобто комплементарний підхід до врахування екологічних, соціальних та економічних чинників сприяє в аграрному виробництві ефективнішому використанні природних ресурсів, та, у свою чергу, зменшить рівень антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище.

Загальновідомий факт, що аграрний сектор дуже тісно пов'язаний з використанням природних ресурсів, що спонукає до розгляду її як потужного механізму культивування живих природних багатств поряд із забезпеченням нормального функціонування та охорони аграрних екологічних систем. Актуальність проблеми забезпечення екологічної безпеки аграрного виробництва посилюється також у наслідок забруднення аграрних екологічних систем у процесі аграрного виробництва, надмірного виснаження земельних ресурсів, що спричиняє зниження родючості ґрунтів, погіршення якості вод, атмосфери, завдаючи шкоду рослинництву і тваринництву [1].

Розвиток аграрного виробництва на основі хімізації, меліорації, інтенсивних технологій виробництва, комплексної механізації призводить до

поширення сукупності проблем: засолення, переущільнення, водної і вітрової ерозії, закислення, скорочення біорізноманіття, підтоплення хімічного забруднення ґрунтів і водоймищ

Існує значна кількість факторів, які впливають на рівень екологічної безпеки аграрного виробництва через деградаційні процеси саме в земельних ресурсів, що безпосередньо пов'язане з станом збору та поводження з відходами. В Україні за 2020 рік утворилось понад 54 млн. м³ побутових відходів, які захоронюються на 6 тис. сміттєзвалищ і полігонів загальною площею майже 9 тис. га. (рис 1)

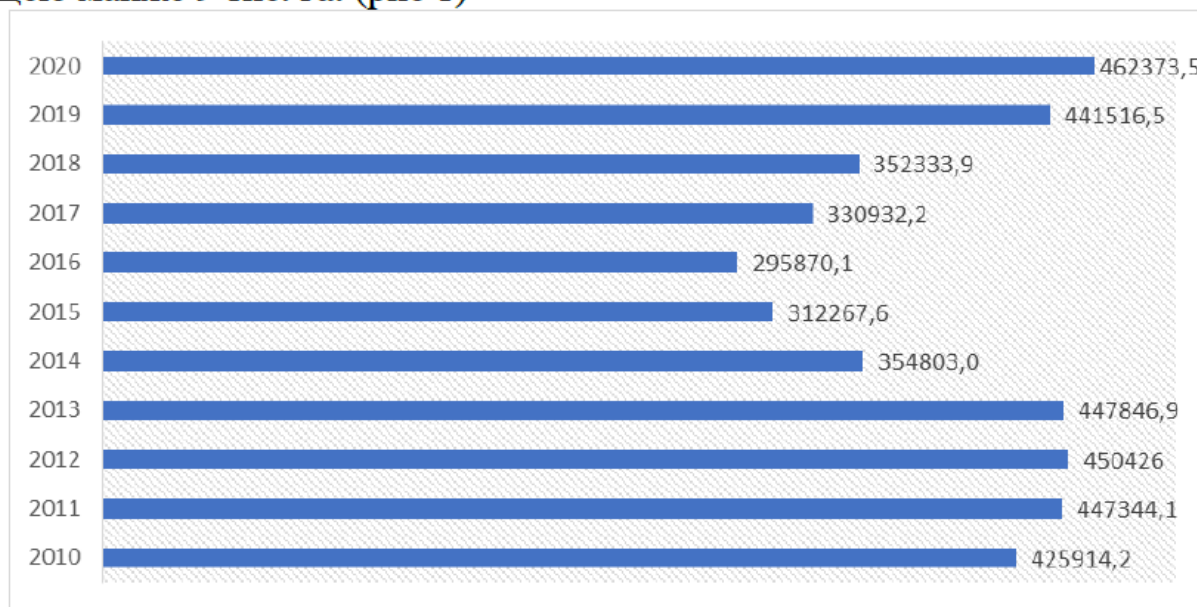

Рис. 1. Динаміка утворення відходів по Україні, тис. т

Джерело: сформовано автором за матеріалами [3].

Разом з тим, кількість перевантажених сміттєзвалищ становить 261 од. (4,3%), а 868 од. (14%) не відповідають нормам екологічної безпеки. Неналежним чином проводиться робота з паспортизації та рекультивації сміттєзвалищ. З 1542 сміттєзвалища, які потребують паспортизації, у 2020 році фактично паспортизовано 93 одиниці (потребує паспортизації 23,9 % сміттєзвалищ від їх загальної кількості). Найбільша кількість полігонів, які потребують паспортизації, у Житомирській області – 243 одиниці, у Дніпропетровській області – 147 одиниць та у Чернігівській області – 132 одиниці. Майже 79% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів. Найгірший показник охоплення населення послугами з вивезення побутових відходів у Кіровоградській області – 64,8% та у Житомирській області – 65,3%.

Завдяки впровадженню, в 1725 населеному пункті роздільного збирання побутових відходів, роботі 34 сміттєсортувальних ліній, 1 сміттєспалювального заводу і 3 сміттєспалювальних установок перероблено та утилізовано близько 6,3 % побутових відходів, з них: 1,7 % спалено, а 4,6 % побутових відходів потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттєпереробні лінії [3].

За експертними оцінками на 26 полігонах України влаштовано системи вилучення біогазу та експлуатуються установки для виробництва електроенергії, потужність яких досягла 30 МВт. Кількість утилізованого біогазу у 2020 році склала 64.0 млн м³ (50% метана). Кількість виробленої у 2020 році електроенергії – 112.3 ГВт*год.

Імплементація кращих практик управління відходами та застосування моделі циркулярної економіки сільському господарстві, які можуть мобілізувати капітал для реалізації цілей сталого розвитку, потребує створення нового економічного механізму для забезпечення довгострокової цінності.

Під принципами сталого розвитку підприємств аграрної сфери можна розуміти продуктивність, вплив на довкілля, економічну життєздатність та соціальне благополуччя [4]. Для досягнення сталості аграрне підприємство повинно досягти таких цілей:

- виробляти достатню кількість високоякісних продуктів харчування;
- покращити природно-ресурсну базу та середовище;
- бути фінансово спроможним;
- сприяти добробуту сільськогосподарських виробників та їх громад.

Досягнення сталого сільського господарства, незважаючи на привабливість концепції, є досить складним завданням. Стратегії циркулярної економіки випливають з її принципів та спираються на дію економічних законів, що спрямовані на зростання норми прибутку та представляють різні альтернативи розробки циркулярних моделей, а саме: звуження, уповільнення та закриття циклів ресурсів, регенерацію ресурсних потоків. Нині у більшості аграрних підприємств переважає лінійна модель економіки. Проблема лінійного типу виробництва полягає в його низькій ефективності щодо використання ресурсів та утворенні значного обсягу відходів. В циркулярній моделі передбачається, що ланцюг створення вартості організований так, що виходи одного ланцюга стають входами для іншого, знижуючи залежність від нових видів сировини. Ключова ідея полягає в тому, щоб заново переосмислити споживчі навички від «взяти, використати і викинути» до моделі, коли продукти виготовляються і просуваються таким чином, щоб їх матеріали і компоненти можна використовувати багато разів.

Особливо це актуально для сільського господарства у переробці органічних відходах, так як це потенційне джерело натуральних добрив. Раціональне використання такого ресурсу допоможе Україні скоротити імпортозалежність цілої галузі, згладити ціновий тиск на сільськогосподарських виробників за рахунок підвищення конкуренції в секторі добрив і скоротити використання мінеральних добрив, які можуть чинити негативний вплив на навколишнє середовище.

Література:

1. Стоянова-Коваль С. С., Варгатюк М. О. Особливості ідентифікації загроз екологічній безпеці аграрного виробництва в Україні. *Агросвіт*. 2019. № 5. С. 53–60. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.5.53

2. Страпчук С. Механізм забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств на засадах циркулярної економіки. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 2. С.33-40.

3. Статистичний збірник «Довкілля України». URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm

4. Reganold, J. P., & Wachter, J. M. (2016). Organic agriculture in the twenty-first century. *Nature Plants*, 2(2), 15221. <https://doi.org/10.1038/nplants.2015.221>.

Тарасенко В.М.,

здобувач вищої освіти

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

Рудік Н.М.,

к.с.г.н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет

м. Одеса, Україна

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РИНКОВОГО САМОРЕГУЛЮВАННЯ

Визначальним критерієм, що характеризує стан національної економіки, її можливості інтегруватися в світовий ринок є конкурентоспроможність. Формування конкурентного середовища в сучасному інформаційно-технологічному світі забезпечує інноваційна модель розвитку економіки. На формування конкурентного середовища активно впливає самостійне господарювання суб'єктів підприємницької діяльності. Розвиток підприємництва значною мірою визначає реалізацію економічного потенціалу на світовому ринку. Ефективна конкурентна політика є однією з передумов інтеграції національного ринку в загальноєвропейський. Від поглядів, що домінують в науці залежить економічна політика держави й економічна теорія виступає її підґрунтям.

Основу механізму функціонування сучасної економіки становить поєднання ринкового та державного регулювання в різних співвідношеннях, згідно обраної моделі. Проте визнання такого механізму пройшло складний шлях в еволюційному плані.

Дослідження механізму функціонування економіки було започатковано на рівні окремих товаровиробників, натепер це макрорівень, і лише окремі процеси на рівні суспільства. Найбільш значним був вклад класичної політекономії, школи, засновником якої вважають Адама Сміта.

Вчений увійшов в історію економічної думки як засновник глибокого, системного викладу світової теорії економічної науки. Його теорія економічного устрою, заснована на ідеях лібералізму, принципах економічної свободи як підвалин розбудови й розвитку вільного, демократичного, громадянського суспільства[1].